

Stasiewicz-Jasiukowa, Irena

Z pobytu w NRD

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/3-4, 456-457

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sie od rewolucji październikowej do drugiej wojny światowej. Należy powitać z uznaniem tę decyzję, dzięki której współdziałanie historyków nauki nie będzie ograniczone do dalszej przeszłości, ale uzyska nowe treści i nowe zadania przez analizę czasów poprzedzających bezpośrednio współczesność.

Bogdan Suchodolski

Z POBYTU W NRD

Mój wyjazd do NRD (25 listopada — 22 grudnia 1963 r.) posiadał podwójny charakter: 3-tygodniowy pobyt w ramach bezdewizowej wymiany pracowników naukowych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN oraz Deutsches Institut für Länderkunde (która ma już kilkuletnią tradycję) pozwolił przeprowadzić kwerendę źródłową w bibliotekach i archiwach Saksonii i Turyngii; natomiast w dniach 10—13 grudnia na zaproszenie Niemieckiej Akademii Nauk uczestniczyłam w zorganizowanej w Berlinie międzynarodowej konferencji, poświęconej niemiecko-słowiańskim kontaktom naukowym w drugiej połowie XVII i pierwszej połowie XVIII w.¹

Celem kwerendy archiwalnej było zapoznanie się z niemieckimi osiemnastowiecznymi publikacjami i rękopisami z zakresu teorii nauki. Materiały te wskazują na wyraźne pośrednictwo intelektualnych środowisk Saksonii w przekazywaniu na grunt polski teoretycznonaukowych osiągnięć zachodnioeuropejskich. Wzbogacone w Niemczech o część praktycznosystematyzującą (np. uzupełnianie skomplikowanych niejednokrotnie klasyfikacji nauk hierarchizacjami nauk z praktycznego punktu widzenia), przenikały one w tej wersji do Polski, na łamy ówczesnych polskich czasopism. Wymienione czasopisma, redagowane i wydawane najczęściej przez spolonizowanych Niemców, utrzymujących jednak żywy kontakt z ojczyzną — docierały do szerokiego dosyć kręgow odbiorców, orientując ich w najbardziej podstawowych problemach teorii nauki i teorii poszczególnych nauk.

Masowo wydawane w Niemczech w XVIII w. rozprawki z zakresu teorii nauki zachowały się przede wszystkim w zbiorach Sächsischer Landesbibliothek w Dreźnie, Thüringischer Landesbibliothek w Weimarze, Universitätsbibliothek w Lipsku oraz Landesbibliothek w Gocie. Dzięki uprzejmości dyrektorów i pracowników tych bibliotek (chciałabym wymienić przynajmniej kilka nazwisk: Hans Pfeifer — kierownik Działu Rękopisów Sächsischer Landesbibliothek; Walter Füllner — kustosz Landesbibliothek w Gocie; Werner Schmidt — dyrektor Thüringischer Landesbibliothek w Weimarze) udało mi się w ciągu stosunkowo krótkiego czasu przejrzeć kilkadziesiąt starodruków i rękopisów oraz sporządzić mikrofilmy z materiałów rękopiśmiennych, istotnych z punktu widzenia prac naukowych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Pewne zajmujące starodruki z XVII i XVIII w. znalazłam również w księgozbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Halle, w Jenie oraz w Bibliotece Naukowej w Erfurcie.

Przy okazji warto zasygnalizować, że szczególnie ciekawe dla badacza XVII—XVIII w. materiały źródłowe znajdują się w Thüringischer Landesbibliothek. Na rozwój tej biblioteki poważny wpływ wywarła odznaczająca się dużą kulturą humanistyczną księżna Amalia oraz — w latach 1797—1832 — Goethe; w ten sposób znalazły się tu niemal wszystkie najbardziej interesujące publikacje z XVII i XVIII w. z całej ówczesnej Europy. Równie bogate są zbiory Sächsischer Landes-

¹ Por. sprawozdanie z tej konferencji zamieszczone powyżej.

bibliotek (znajdują się w niej obecnie, przeniesione z Japanischer Palais, niemal niezniszczone podczas działań wojennych starodruki i rękopisy z XVI i XVII w.) oraz Landesbibliothek w Gocie, gdzie całe sale z nie skatalogowanymi dotychczas osiemnastowiecznymi wydawnictwami oraz przepięknymi zbiorami orientalnymi — czekają dopiero na opracowanie.

Biorąc pod uwagę wyniki kwerendy oraz istotne z punktu widzenia opracowywanego przeze mnie tematu liczne kontakty naukowe, które nawiązałam podczas „wędrowki“ po bibliotekach i archiwach Saksonii i Turynii, a także podczas międzynarodowej konferencji w Berlinie — uznać muszę mój pobyt w NRD za naprawdę owocny. Myślę, że warto jeszcze bardziej rozszerzyć i pogłębić współpracę Zakładu Historii Nauki i Techniki z naukowymi placówkami niemieckimi.

Irena Stasiewicz

PRZYGOTOWANIA DO OBCHODU 200-LĘCIA AKADEMII GÓRNICZEJ WE FREIBERGU

Zapowiedziany na 1965 r. obchód 200-lecia Akademii Górniczej we Freibergu będzie okazją do przypomnienia zasług tej uczelni dla rozwoju wiedzy górniczej i postępu technicznego. Zadbano o to z pewnością Instytut Historii Górnictwa i Hutnictwa, rozwijający od kilku lat żywą działalność naukową we freiberskiej Akademii.

W przygotowywanej przez prof. Eberhardta Wächtlera zespołowej monografii, obejmującej syntezę dziejów Akademii, znajdzie się również wiele miejsca na opis kontaktów z Polską. Były one szczególnie żywe w tzw. klasycznym okresie, tj. pod koniec XVIII i na początku XIX w., kiedy Akademią kierował głośny w ówczesnym naukowym świecie geolog i mineralog, Abraham Gottlob Werner (1749—1817)¹. Spod jego ręki wyszli wszyscy profesorowie Szkoły Akademiczno-Górniczej w Kielcach i kilku wybitnych urzędników Dyrekcji Górniczej. Byli wśród nich Polacy, jak Józef Tomaszewski i Marceł Królikiewicz, ale przeważali Niemcy: J. E. Ullmann, W. G. E. Becker, J. J. Graff, H. L. Kleeditz, F. W. Lempe, G. G. Pusch, J. K. Krumpel, Ch. F. Hollunder — prawie wszyscy spośród nich spolonizowali się jednak, oddając wiedzę i pracą trwale usługi górnictwu i hutnictwu w Polsce.

Żywe w tamtym czasie związki górnictwa i hutnictwa polskiego z Akademią freiberską tylko częściowo tłumaczą się przemijającą koniunkturą polityczną, w której m.in. grała rolę osoba Fryderyka Augusta, desygnowanego przez Sejm Czteroletni na następcę po Stanisławie Augustcie. Równie ważnym wzajemnie zbliżającym czynnikiem była liberalna atmosfera, panująca w saskim ośrodku wiedzy górniczej, która wyraziła się udziałem freiberczyków w łóżach wolnomularskich. Można by sobie życzyć, aby z okazji jubileuszu zbadana została również i ta ciekawa, a nie odkryta karta Akademii Górniczej we Freibergu.

Jan Pazdur

¹ Był on zwolennikiem neptunizmu, według którego woda stanowiła praelement wszystkich zjawisk geologicznych. Pod jego wpływem wyznawał tę teorię również Stanisław Staszic; por. np.: W. Goetel, *Znaczenie „Ziemiorodztwa Karpatów” Stanisława Staszica w historii geologii polskiej*, wstęp do dzieła: S. Staszic, *O ziemiorodztwie Karpatów i innych gór i równin Polski*. Warszawa 1955, s. 19—20; por. też: H. Baumgärtel, *Aus der Geschichte der Bergakademie Freiberg*, Berlin 1961, s. 24—27.